

سوالات متداول در مورد وسایل و ابزار های یکبار مصرف در دندانپزشکی

یک روز عادی در کلینیک دندانپزشکی شامل چندین ویزیت از مراجعه کنندگان و بیماران می‌شود. همه کسانی که در حرف مرتبط با بهداشت دهان و دندان مسئولیتی دارند وظیفه تامین محیطی امن برای بیماران را به عنوان بخشی از قوانین ایمنی و الزامات کیفیت دندان بر عهده دارند. برای هر بیمار، دندانپزشک باید از تجهیزات استریل شده استفاده کند. با این حال، استریل کردن مجدد وسایل و ابزارهای دندانپزشکی بسیار دشوار و وقت گیر است بویژه از آن لحاظ که برخی وسایل و ابزارهای دندانپزشکی اصولاً به شکلی طراحی نشده‌اند که بتوان به راحتی آنها را تمیز کرد. خوشبختانه، پیشرفت‌هایی که در حوزه فناوری دندانپزشکی رخ داده منجر به تولید وسایل و ابزار دندانپزشکی یکبار مصرف شده است. در این مقاله از تیم تحریریه تجهیزات دندانپزشکی باهم نگاهی خواهیم داشت به سوالات متداول وسایل یکبار مصرف در دندانپزشکی و مسائلی که در زمان استفاده از وسایل و ابزار یکبار مصرف دندانپزشکی رخ می‌دهد. با ما همراه باشید تا به سوالاتی که ممکن است مدتها ذهن شما را درگیر خود ساخته باشند پاسخ دهیم.

سوالات متداول وسایل یکبار مصرف در دندانپزشکی

اصولاً وسیله‌ی یکبار مصرف چیست؟ تعریف رسمی سازمان غذا و داروی آمریکا از وسایل یکبار مصرف را بیان کنید. وسایل یکبار مصرف برای یکبار استفاده و یا استفاده بر روی تنها یک بیمار ساخته می‌شوند. [سازمان غذا و داروی ایالات متحده آمریکا](#) در راهنمایی که با عنوان «توصیه‌هایی در رابطه با برجسب زنی بر روی وسایل و لوازم یکبار مصرف که توسط اشخاص ثالث و بیمارستان‌ها دوباره مورد استفاده قرار گرفته‌اند» منتشر کرده تعریف زیر را از وسایل یکبار مصرف در حوزه درمان داشته است:

وسایل یکبار مصرف که به آنها وسایل دور انداختنی پس از استفاده هم می‌گویند به این منظور تولید می‌شوند که صرفاً روی یک بیمار و طی یک عمل استفاده شوند. هدف از تولید این وسایل استفاده مجدد از آنها (با تمیز کردن، ضدعفونی کردن و یا استریل کردن) و استفاده روی بیماری دیگر نیست. برجسبی که روی این وسایل چسبانده می‌شود باید مشتمل بر ذکر این نکته باشد که وسیله مورد استفاده یک بار مصرف یا دور انداختنی پس از استفاده است. نباید در بروشور این وسایل دستورالعمل‌های استفاده دوباره و امثالهم ذکر شده باشد.

اگر روی وسیله‌ای مانند سینی یکبار مصرف دندانپزشکی دستورالعمل‌های استفاده مجدد نصب نشده باشد به شکل پیش فرض آنرا وسیله‌ی یک بار مصرف باید محسوب کرد و این وسیله باید مطابق مقررات نظام مدیریت پسماندهای محلی پس از استفاده باید امحاء شده و دور انداخته شود و نباید اقدام به تمیز کردن و استریل کردن یا ضدعفونی آن برای استفاده مجدد در بیمار دیگر کرد.

1. کدام وسایل در دندانپزشکی به شکل یکبار مصرف هم ساخته شده‌اند؟

با پیشرفت فناوری و علم هر روز به لیست وسایل و ابزار دندانپزشکی که به شکل یکبار مصرف هم تولید می‌شوند افزوده می‌شود. در حال حاضر ابزارهایی مانند سوزن‌های تزریق، نوک ساکشن‌های دهانی با حجم بالا یا HVE ها، نوک ساکشن معمولی تخلیه بزاق، پروب لایت کیور، برخی ابزارهای دستی، انگل‌های پروفی، فنجانهای پروفی، هندپیس‌های سرعت بالا، دسته‌های سبک وسایل، تری‌های قالب‌گیری، تیغه‌های چاقوی جراحی و برخی فرز‌ها به شکل یکبار مصرف هم تولید می‌شوند. دیگر وسایلی که به شکل یکبار مصرف هم تولید می‌شوند شامل دستکش‌های مراقبت پزشکی از بیمار، ماسک‌ها، روپوش‌ها، برخی محافظ‌های صورت، کاورها، پیش‌بندهای بیماران، ظروف و وسایل نوک‌تیز، کیسه‌هایی که خطر زیستی دارند، ظروف کشت و نمونه برداری و مخزن (تراپ) خلاء خطی هستند. پس در خرید پیشبند یکبار مصرف باید بسیار دقت کنید.

2. برخی وسایل یکبار مصرف نمونه‌های مقاوم در برابر حرارت هم دارند. آیا این نمونه‌ها از وسایل یکبار

مصرف معمولی مناسب‌تر هستند؟

همانطور که گفته شد وسایل یکبار مصرف برای استفاده برای یکبار و یا برای استفاده بر روی تنها یک بیمار ساخته می‌شوند. چنین اقلامی از پلاستیک و فلزات ارزان ساخته می‌شوند و معمولاً در برابر حرارت و گرما مقاومت ندارند. با این وجود گاهی اقلام یکبار مصرف مراقبت از بیمار دارای نمونه‌های جایگزین هستند که در برابر گرما مقاومت داشته و قابل استفاده مجدد هستند. این وسایل شامل پروفی انگل‌ها، تیپ‌های تخلیه‌کننده حجم بالا، تری‌های قالب‌گیری، فرز‌های دندان‌ی و سر پوارها هستند. در بسیاری موارد، نمونه‌های جایگزین این وسایل را که به منظور چند بار مصرف طراحی شده‌اند بسختی می‌توان به خوبی و به قدر کفایت تمیز نمود و استفاده از نسخه یکبار مصرف آنها ایمن‌تر، آسان‌تر و مقرون به صرفه‌تر می‌باشد. هنگامی که از مقرون به صرفه‌گی اقلام یکبار مصرف حرف می‌زنیم باید توجه داشته باشیم که وسایل جایگزین و چند بار

مصرف تنها هزینه خرید ندارند و باید هزینه و زمان تمیز کردن مجدد و آماده سازی آنها برای استفاده مجدد را هم در هزینه کلی آنها لحاظ کرد.

3. مزایای استفاده از وسایل و ابزار یک بار مصرف در مقایسه با وسایل عادی چیست؟

طبق موارد منتشر شده در کتاب مرجع “کنترل عفونت و مدیریت مواد پرخطر برای تیم دندانپزشکی”، نوشته کریس اچ. میلر، ویرایش پنجم: “از نقطه نظر کنترل عفونت، وسایل و ابزار یکبار مصرف دندانپزشکی دارای مزایای متعددی نسبت به وسایل قابل استفاده مجدد هستند. وسایل یکبار مصرف کاملاً از انتقال میکروارگانیسم‌ها از بیماری به بیمار دیگر جلوگیری می‌کنند زیرا وسایل آلوده دور انداخته می‌شوند و برای بیمار دیگری استفاده مجدد نمی‌شوند. دیگر مزیت این وسایل این است که برخی وسایل چندبار مصرف ممکن است به سختی تمیز و استریل شوند (مثلاً مجرا یا داخل سوزن سرنگ) و در نتیجه خطر انتقال آلودگی از بیماری به بیمار دیگر افزایش یابد. وسایل یکبار مصرف چنین مشکلی را به همراه نخواهند داشت.”

4. معایب استفاده از وسایل یکبار مصرف چیست؟

باز هم بنا به مطالب منتشره در همان کتاب “کنترل عفونت و مدیریت مواد پرخطر برای تیم دندانپزشکی”، ویرایش پنجم: “معایب وسایل یکبار مصرف بستگی به هر وسیله تفاوت‌هایی دارد اما بطور کلی یکی از معایب وسایل یکبار مصرف این است که عملکرد آنها ممکن است نسبت به وسایل چندبار مصرف کمتر باشد. ضمناً افزایش هزینه‌ی ظاهری و همینطور افزودن مواد غیر قابل تجزیه به محیط زیست و افزایش آلودگی محیط زیست دیگر معایب چنین وسایلی هستند. البته همانطور که در پاسخ به سوالات متداول وسایل یکبار مصرف در دندانپزشکی مطرح کرده‌ایم هزینه اولیه خرید وسایل چند بار مصرف را باید با هزینه و زمان مورد نیاز برای استریل کردن مجدد هم جمع زد.

5. آیا الزامات دور انداختن خاصی را باید برای وسایل یکبار مصرف لحاظ کرد؟

اکثر وسایل یکبار مصرف (دوراندختنی پس از استفاده) که در محیط‌های دندانپزشکی مورد استفاده قرار می‌گیرند را می‌توان به شکل معمول درون سطل زباله معمولی انداخت. البته برخی وسایل یکبار مصرف هم هستند که برای امحاء و دور انداختن آنها باید مطابق قوانین مدیریت پسماندهای پزشکی عمل شود و نیاز به استفاده و دفع منطبق بر قوانین و مقررات فدرال، ایالتی

(استانی) و محلی دارند. به عنوان مثال پسماندهای جامد که آغشته به خون مرطوب هستند (مثل گازهایی که بدلیل استفاده در حین جراحی آغشته به خون شده اند و زمانی که فشار داده شوند از آنها خون تراوش می‌کند) یا گازهایی که خون خشکیده روی آنها باشد احتمال این برود که خون روی آنها محیط را آلوده کند و همینطور پسماندهایی که آغشته به بزاق باشند و وسایل نوک نیز آلوده نظیر سرنگها و تیغ های اسکالپل از جمله این وسایل هستند.

6. آیا فرزها و فایل‌های اندو یکبار مصرف هستند؟

برخی وسایل نظیر فرزهای دندانپزشکی و فایل‌های اندو و بروچ ها به دلیل نوع ساختاری که دارند و تمیز کردن آنها به سختی انجام می شود منطقی خواهد بود که به شکل یکبار مصرف عرضه شوند. بعلاوه تمیز کردن و استریل کردن این وسایل با کمک گرما ممکن است سمت برندهی آنها را خراب کرده و برندگی آنها را کاهش دهد و حتی باعث شود این وسایل شکننده شده و احتمال شکستن آنها در حین عمل بالا برود. در صورتی که در بروشور این وسایل راهکارهای تمیز کردن و استفاده مجدد از آنها ذکر نشده آنها را یکبار مصرف در نظر بگیرد.

7. اگر کسی یا شرکتی بخواد وسایل یکبار مصرف را طی فرآیندهایی ترمیم و استریل کرده و دوباره در

اختیار پزشکان و دندانپزشکان قرار دهد باید چه مواردی را رعایت کند؟

شرکتی که بخواد وسایل یکبار مصرف را به جای امحاء جمع آوری کرده و با رعایت مسائل و موارد مورد تایید مقامات بهداشتی دوباره وارد چرخه استفاده کند (در آمریکا این وظیفه بر دوش سازمان غذا و دارو گذاشته شده است) باید ضمن رعایت اصولی که در:

- ارائه اسناد و مدارک رعایت نکات مدنظر مقام بهداشتی پیش از ارائه به بازار
- ثبت شرکت بازیافت به شکل قانونی و ارائه‌ی فهرست کلیه محصولات
- ارائه گزارش در مورد عوارض جانبی احتمالی ناشی از استفاده مجدد از وسایل یکبار مصرفی که بازیافت شده‌اند.
- مانیتورینگ و نظارت بر استفاده از وسایلی که خرابی آنها می‌تواند تبعات و پیامدهای جدی داشته باشد.
- تعمیر یا حذف وسایل نالاین از بازار
- برآورده ساختن الزامات تولید و نصب برچسب مناسب بر روی وسایل یکبار مصرفی که مجدداً مورد استفاده قرار گرفته‌اند

منابع:

Single-Use (Disposable) Devices

Guidelines for Infection Control in Dental Health-Care Settings — 2003, Morbidity and Mortality Weekly Report, December 19, 2003 / Vol. 52 / No. RR-17
Labeling Recommendations for Single-Use Devices Reprocessed by Third Parties and Hospitals; Final Guidance for Industry and FDA, Document issued on: July 30, 2001
INFECTIOUS CONTROL AND MANAGEMENT OF HAZARDOUS MATERIALS FOR THE DENTAL TEAM, FIFTH EDITION, 2014, ISBN: 978-0-323-08257-0, CHRIS H. MILLER

منبع: <https://sorenadental.com/blog/dental-disposables-faq>